

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ
ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ ΠΟΥ ΕΚΠΟΝΗΘΗΚΕ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»

ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

«Η Κρίση της Ικανότητας Διαχείρισης Κρίσεων στο πεδίο Άσκησης της Εξωτερικής
Πολιτικής».

Επιβλέπων Καθηγητής : Μακρυδημήτρης Α ., Καθηγητής

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΑΤΤΙΚΗ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2003

Πρόλογος- Εισαγωγή

Η παρούσα εργασιακή εκπόνηση, ως πρόταση απόκτησης μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης στον χώρο της Διοικητικής Επιστήμης, όπως απορρέει και από την τίτλωσή της, έχει ως αντικείμενο ανάλυσης τον κριτικό διαλογισμό και την διαπραγμάτευση της έννοιας και του μηχανισμού διαχείρισης κρίσεων και παρεμφερών ειδικού βάρους καταστάσεων στο πεδίο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής, και ιδιαίτερα τις πλευρές εκείνες που συνιστούν την παθολογία και την αναποτελεσματικότητα των αντίστοιχων δράσεων και πρωτοβουλιών.

Η έννοια της κρίσης, αφενός ως νοητική διεργασία, αλλά κυρίως ως απορύθμιση από την όποια «ευρυθμία», προκαλεί με την έντονη αρνητικά [αξιολογικά] φορτισμένη της χροιά. Η λεπτή ισορροπία ανάμεσα στην άμεση και εμπειρική γνώση περί κρίσεων, που ο κοινός νους έχει από την μια, και από την άλλη το πολυσχιδές της σε άλλα επίπεδα διερεύνησης, επιτυγχάνεται με την ανάλυση όλων των δυνάμεων και των σχέσεων που την χαρακτηρίζουν, τις στρατηγικές δράσεις των κρατών, γύρω από την εθνική τους ασφάλεια, τα γενικότερα συμφέροντά τους και κυρίως με την αξιολόγηση και μεταθεώρηση αυτών και των λοιπών χαρακτηριστικών του πλανητικού και διμερούς περιβάλλοντος.

Η έννοια της κρίσης, στην πιο γενική της εκδοχή, συναρτάται με την εκτροπή από την κανονικότητα που διέπει τα πράγματα. Ειδικά σε ό,τι αφορά το επίπεδο της εξωτερικής πολιτικής, ως κρίση νοείται κάθε τροπή και κλιμάκωση των γεγονότων της πραγματικότητας, κατά τέτοιο τρόπο, που να αμφισβητείται ένα παγιωμένο σύστημα αξιών και συμφερόντων και να προϋποτίθεται η ανταπάντηση και η αντίστοιχη ανάληψη πρωτοβουλιών από ένα αρμόδιο όργανο χειρισμού κρίσεων.

Με άλλα λόγια η ρευστότητα και η απροσδιοριστία της ατομικής και κοινωνικής ζωής [του Είναι και πολύ περισσότερο του Συνείναι], ως απόρροιες γνωσιολογικών, αξιολογικών και πολιτικών διαφοροποιήσεων/ αποσκοπήσεων, συζευκτικά με την εντροπική νομοτέλεια, μετουσιώνονται στην έννοια και στο περιεχόμενο της κρίσης.

Το κρίσιμο ερώτημα από την άποψη της διοικητικής αξίωσης, αφορά την κατάρτιση ενός μεθοδολογικού *instrumentarium*, ως προς τον χειρισμό κρίσεων και κυρίως την αποτελεσματικότητά αυτού, απέναντι στο πολυδιάστατο των κρίσιμων καταστάσεων. Είναι δυνατή επομένως η συγκρότηση ενός επαρκούς μηχανισμού

ανάληψης μέσων και μέτρων δράσης, απέναντι σε φαινόμενα κρίσης ; Και κυρίως στο επίπεδο της εξωτερικής πολιτικής, όπου δεν χωρούν μοιρολατρικές ή άλλου είδους γνωσιολογικές και πρακτικές υποχωρήσεις, καθώς τα διακυβεύματα είναι υψηλής ποιοτικά και εθνικά στάθμης, η όποια ακρισία ή και ακρασία (ηθική και διανοητική αδυναμία) τι συνέπειες επάγει ;

Η συγκεκριμένη «πνευματική αιώρηση» κινείται στην αναζήτηση και πρόταξη ενός συγκεκριμένου μεθοδολογικού μοντέλου διαχείρισης, διεκδικώντας τον προσωπικό χαρακτήρα επιστημονικής συνεισφοράς και ανάλογης αποδοχής, στο μέτρο που αυτές είναι εφικτές.

Στην πορεία αυτή διακριβώνονται στο εύρος τους :

- η έννοια της κρίσης, τα στάδια και το γενεσιουργό της πλαίσιο
- οι θεσμικές και λοιπές δομές που υπάρχουν ή που πρέπει να καταστηθούν
- οι παράγοντες που την καθορίζουν, όπως αυτοί προκύπτουν από πραγματικές καταστάσεις κρίσεων- κρίση των Ιμίων
- και σε πιο ευρεία οπτική η ίδια η ικανότητα διαχείρισης κρίσεων, ως συνάρτηση δομικών, μεθοδολογικών και πραγματιστικών παραμέτρων.
- αυτό δηλαδή που επιχειρείται σε μεγαλύτερη έκταση, για λόγους που ερείδονται από την προβληματική του θέματος, σε σύζευξη με τον γνωσιολογικό οπλισμό του γράφοντος, είναι η επιστημολογική θεώρηση της διαχειριστικής διαδικασίας, η λήψη αποφάσεων, ο ορθολογισμός και η αποτελεσματικότητα που πρέπει να την χαρακτηρίζει. Η συγκεκριμένη πρόταση καταδεικνύει αφενός την αναγκαιότητα του στρατηγικού σχεδιασμού, ως στόχευση του συστήματος της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και αφετέρου διεισδύει με πιο αναλυτική ματιά στην ίδια την διαδικασία του αποφασίζεин, όπου βαραίνουν από την μια η επισφάλεια της γνώσης και το αναγκαίο της λήψης άμεσης και αποτελεσματικής απόφασης [sine qua non αποφύσεις, συν τοις άλλοις των κρίσιμων καταστάσεων].
- και κυρίως ποιες είναι οι πολιτικές, δομικές, γνωσιολογικές και μεθοδολογικές «εξαγωγές» από την όλη ανάλυση περί κρίσεων, τόσο στην ευρεία της διάσταση, όσο και κυρίως στην πιο εξειδικευμένη, αυτή που αφορά την

εξωτερική πολιτική ; Υπάρχει σύμπτωση επιστημονικών και διοικητικών προτάξεων ή η πραγματικότητα των κρίσεων αντιβαίνει προς αυτές ;

Διοικητική Επιστήμη και Διαχείριση Κρίσεων ^{1,2}

Σε μία πρώτη παραδοχή διοικητικής φύσης, η όποια ανάλογη απόπειρα ερμηνείας και υπαγωγής των αντινομιών της πραγματικότητας στα αντίστοιχα οργανωτικά πλαίσια, καλείται να αντιπαρέλθει μια σειρά ανασχέσεων. Αυτές έλκουν το νόημά τους από την απουσία κοινών και σαφών αντιλήψεων, των αιτημάτων ατομικότητας και διαφορετικότητας, που καθιστούν αργιστά ακανθώδη την όποια διοικητική επιδίωξη. Η ανυπαρξία δηλαδή ομοειδούς αξιολογικού πλαισίου, η διαχρονική εξέλιξη και ο δυναμικός χαρακτήρας της κοινωνικής και πολιτικής ζωής αποτελούν θεμελιώδεις προοράσεις στην μελέτη και κυρίως εφαρμογή της διοικητικής επιστήμης. Αυτό πάντως που πρέπει να συγκρατηθεί τόσο από την ιστορική και κυρίως γνωστική παράθεση της διοικητικής επιστήμης, είναι ότι ανεξάρτητα από την σύλληψη της διοίκησης, ως κοινωνικό αντι-κείμενο ή δρών υποκείμενο, αυτό που την χαρακτηρίζει είναι η αναλυτική ένταξή της στην ιστορικότητα, η συνύφανσή της με την εξέλιξη και η επακόλουθη διασταύρωση των επιστημονικών προσεγγίσεων, η πολυμέρεια και όχι η στεγανοποίηση αυτών.

Σε ό,τι αφορά τις λειτουργίες [ιδίως προς την κατεύθυνση του management] στην βάση των οποίων θα εξεταστεί και το διαχειριστικό μοντέλο παρατηρούμε :

- την σχεδίαση και τον προγραμματισμό
- την οργάνωση
- την στελέχωση
- την καθοδήγηση (συντονισμό- διεύθυνση)

1. Chevallier J., (1993), *Διοικητική Επιστήμη*, Αθήνα .. Εκδόσεις Σάκκουλα.

2. Σφακιανάκης Μ. Κ., (1998), *Διοικητική Κρίσεων*, Αθήνα .. Εκδόσεις «Ελλην».

- τον έλεγχο

Είδαμε σε ό,τι έχει να κάνει με την θεωρητική σύλληψη της έννοιας της κρίσης, ότι αυτή συναρτάται ως απόκλιση από την ομαλή λειτουργία των πραγμάτων [σύμφωνα με την διαδεδομένη άποψη, η οποία αντιτίθεται στην εντροπία]. Για τον Habermas «οι κρίσεις ομοιάζουν ως διαρκείς αναταράξεις της ολοκλήρωσης του συστήματος». Επιπλέον «οι κρίσεις στα κοινωνικά συστήματα δεν παράγονται μέσω περιστασιακών αλλαγών στο περιβάλλον αλλά διαμέσου δομικών έμφυτων προστακτικών του συστήματος, που είναι αταίριαστες και δεν μπορούν ιεραρχικά να ολοκληρωθούν». Για τον Habermas οι περιπτώσεις κρίσης οφείλουν την αντικειμενικότητά τους στο γεγονός ότι προέρχονται από ανεπίλυτα προβλήματα διεύθυνσης/ διοίκησης. Για την αντιμετώπιση της ανάδυσής τους πρέπει να λογιστεί η αμφιδρομία της κοινωνικής (αξίες –θεσμοί) και συστημικής ολοκλήρωσης (διοικητικοί μηχανισμοί) [Habermas] και όχι η διαμετρική τους αντίστιξη¹.

Ήδη έχει δηλωθεί ότι ο συγκεκριμένος χώρος της Διαχείρισης Κρίσεων συζευγνύει ευρύτερες πολιτικές και μεθοδολογικές αναλύσεις. Σε αυτήν την βάση κινείται και η σύνολη μεταπτυχιακή πρόταση.

Στο πρώτο επίπεδο της οριοθέτησης της έννοιας της κρίσης στο συγκεκριμένο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής, βλέπουμε ότι αυτή σχετίζεται με την αμφισβήτηση της εθνικής ασφάλειας όσον αφορά τις διεθνείς και διμερείς σχέσεις εκάστου κράτους. Ειδικότερα, ως κρίση στο πεδίο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής² νοείται μία κατάσταση με τα αρνητικά στοιχεία του επείγοντος και του απρόβλεπτου, της απειλής για την χώρα, αλλά και της ταχείας εξέλιξης των γεγονότων και της αναγκαιότητας λήψης άμεσων και επιτυχών αποφάσεων (να σημειωθεί ότι διαφορετικά, ανάλογα με την υφή των προβλημάτων τους, λογίζουν την κρίση τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη). Πρόκειται για την αλληλεπίδραση πολλαπλών παραμέτρων με άδηλα αποτελέσματα. Η πολεμική της αντιμετώπιση, ως απόρροια πρόχειρων και σπασμωδικών αντιδράσεων του συστήματος και όχι η οργανωμένη αποδοχή [ως πιθανή κατάσταση εντασσόμενη στην εντροπία των πραγμάτων και στην προώθηση των συμφερόντων], αποτελούν αρνητικό πρόκριμα ικανού χειρισμού.

1. Habermas J., (1997), *Legitimation of Crisis*, Cambridge .. Polity Press and Blackwell Publishers

2. Παπαστάμκος –Γκίκας- Λιάκουρας, (2002), *Εθνική και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Διαχείριση*

Κρίσεων, Αθήνα- Κομοτηνή .. Εκδόσεις Σάκκουλα

Ως προς τα γνωρίσματά της, βλέπουμε ότι ενυπάρχει το στοιχείο της απειλής και της επικινδυνότητας, της διακύβευσης εθνικών αξιών και συμφερόντων. Επίσης ο αιφνιδιασμός από τον αντιτιθέμενο νοηματοδοτεί και κλιμακώνει μια κρίσιμη κατάσταση. Κυρίως όμως αυτό που χαρακτηρίζει καταλυτικά ένα φαινόμενο κρίσης είναι η στενότητα και η πίεση του χρόνου. Το κριτήριο του χρόνου και το περιορισμένο αυτού, προλειαίνει ανασχετικά την διαχειριστική προοπτική.

Ως προς τα στάδιά της, αυτά που διακρίνουμε, είναι :

- η πρόκληση [αιτία και όχι πρόκληση]- κριτήριο επικέντρωσης- στοχοθεσία Δημόσιας Πολιτικής
- σύγκρουση [- συνταγματική αρχή πολιτικού- δημοκρατικού ελέγχου των ενόπλων δυνάμεων]
- έκβαση

Ως προς τις φάσεις της :

- γενεσιουργό πλαίσιο, εμφάνιση κρίσης, όπου διακρίνουμε το υποστάδιο το Α) προειδοποιητικό (pre- alarm), τις ενδείξεις, προμηνύματα. Β) εκδήλωση ανάλογα με το μέγεθος του φαινομένου Γ) παράπλευρες διεργασίες και διαδράσεις Δ) αποδυνάμωση, ύφεση της κατάστασης [σύμφωνα με τον νόμο της εντροπίας]
- εξέλιξη της κρίσης, την εκδήλωση όπου παρατηρούνται οι συναφείς με τις παραπάνω ενδιάμεσες διεργασίες : προειδοποίηση, γένεση, ενεργό φάση, φάση ύφεσης
- αντιμετώπιση κρίσης, η οποία περιλαμβάνει : την πρόβλεψη και τον σχεδιασμό, την αποτροπή, την παρέμβαση, την ανασυγκρότηση και την ανάλυση- εκτίμηση.

Η θεώρηση των διεθνών σχέσεων, η διαδικασία λήψης αποφάσεων και η θεσμική διάσταση της διαχείρισης κρίσεων ^{1,2}

Στην αναζήτηση του γενεσιουργού υποβάθρου των καταστάσεων κρίσης, απαραίτητη κρίνεται η αναφορά στο πλέγμα των διεθνών- διμερών σχέσεων και του περιβάλλοντος, εντός του οποίου διαμορφώνονται οι σχέσεις των κρατών και στους

παράγοντες που διαμεσολαβούν {επηρεάζουν} σε αυτές. Στην θεώρηση αυτή, η παράθεση των διαφόρων σχολών προσέγγισης των διεθνών σχέσεων και των αντίστοιχων υποδειγμάτων, ήτοι ρεαλιστικής, ιδεαλιστικής, λειτουργικής ή και δομικής, καταδεικνύει αφενός ότι απέναντι στις σταθερές που διέπουν το πλανητικό παίγνιο, δεν χωρούν μονοδιάστατες και αισιόδοξες συλλήψεις αλλά η εκτίμηση και ο υπολογισμός των συμφερόντων, και αφετέρου στην αρτιότερη επεξεργασία όλων των προγραμμάτων- δεδομένων και στην αξιοποίηση αυτών, καθοριστική κρίνεται η ύπαρξη ενός επαρκούς μηχανισμού διαχείρισης κρίσεων σε δομικό και διανοητικό επίπεδο.

Η δομική-θεσμική διάσταση αναλύεται στην αντίστοιχη ενότητα, προτού μεταβούμε σε αυτήν, θα εξεταστεί η διανοητική στο αντίστοιχο πεδίο της λήψης των αποφάσεων. Στον τρόπο με τον οποίο αποτοποιούνται [ανάλογα με τις όποιες υιοθετήσεις], ως εφαρμοσμένη διαχείριση κρίσεων, όλες οι παράμετροι του διεθνούς συστήματος. Με πιο απλά λόγια τι έχει στην σκέψη του, τι διαμεσολαβεί σε αυτήν και κυρίως ποιους αδήριτους παράγοντες (ενδογενείς και εξωγενείς) δεν μπορεί να αποκλείσει ο διαχειριστής κρίσεων κατά την αντιμετώπισή τους.

Στην θεώρηση της λήψης αποφάσεων αποφασιστική σημασία κατέχουν τόσο η κοινωνικοψυχολογική προσέγγιση, ως αναζήτηση και ερμηνεία των παραστάσεων και αντιλήψεων των μετεχόντων, όσο και η ιεραρχική δομή, το περίγραμμα του μηχανισμού των φορέων λήψης απόφασης. Ποιος και τι αποφασίζει, στην βάση ποιων δεδομένων που είτε υπάρχουν ή πρέπει να καλυφθούν. Σύμφωνα με το μοντέλο του Frankel διακρίνουμε : α) το στάδιο πριν την απόφαση, όπου το βάρος δίνεται στην πληροφόρηση, στην διαβούλευση και στην διατύπωση επιλογών β) το στάδιο της απόφασης, όπου η απόφαση λογίζεται ως επιλογή ή μη από το σύνολο των εναλλακτικών επιλογών και γ) το στάδιο μετά την απόφαση, όπου υπάρχει η αιτιολόγηση- λογοδοσία και εκτίμηση της ειλημμένης απόφασης. Η προβληματική της λήψης αποφάσεων είναι καταλυτική, κατά τον χειρισμό κρίσεων και ιδιαίτερα το

1. Κώνστας- Αρβανιτόπουλος, (1997), *Διεθνείς Σχέσεις- Συνέχεια και Μεταβολή*, Αθήνα .. Εκδόσεις

Σιδέρη, Τόμος Α'

2. Μακρυδημήτρης Α., (1989), *Θεωρία Αποφάσεων*, Αθήνα .. Εκδόσεις Σάκκουλα

ικανοποιητικό αυτού. Για αυτό μαζί με την διερεύνηση του ορθολογικού μοντέλου αποτελούν ως προϋποθέσεις ικανής διαχείρισης, ιδιαίτερο τμήμα εξέτασης σε αυτήν την μελέτη.

Η θεσμική και μεθοδολογική προσέγγιση της διαχείρισης κρίσεων (μετά την θεωρητική και εννοιολογική της παράθεση), αποτυπώνει σε πραγματιστικό επίπεδο την δυνατότητα του ελληνικού διοικητικού μηχανισμού και προδιαγράφει σε δεοντικό τις αναγκαίες θεσμικές δομήσεις. Τί λοιπόν εξάγεται από την πραγματιστική διακρίβωση σε επίπεδο δομών και μηχανισμών επιφορτισμένων με την εθνική ασφάλεια και τον χειρισμό κρίσεων ; Σε ομορυθμία με την υπόλοιπη διοικητική παθογένεια και στο αντίστοιχο σύστημα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και διαχείρισης κρίσεων παρατηρούνται ¹ : η έλλειψη θεσμών και διαδικασιών μακροχρόνιου σχεδιασμού, ο έντονος προσωπικός- κομματικός χαρακτήρας των επιλογών και μια επαμφοτερίζουσα στρατηγική δράση, απόρροια ασυντονίας των αρμόδιων υπηρεσιών και οργανωτικής ανεπάρκειας. Από ένα τέτοιο παθολογικό σκηνικό [όπως αποτυπώθηκε και από την κρίση των Ιμίων] έλκει και το νόημά της και η πρόσφατη αναδιάταξη του Οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών, όπου και εντάσσεται και η μονάδα διαχείρισης κρίσεων, ως το κατεξοχήν θεσμικό όργανο.

Η εξέταση πάντως της διαχείρισης κρίσεων σε θεσμικό ορίζοντα περιλαμβάνει δύο επίπεδα ² :

- την προετοιμασία των αρμοδίων και τις ενέργειές τους για την αντιμετώπιση κρίσεων
- την αντίδρασή τους απέναντι σε φαινόμενα κρίσης, σύμφωνα με ένα θεσμοθετημένο μοντέλο διαχείρισης κρίσεων

Τα κύρια όργανα πάντως συντονισμού και σχεδιασμού της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής είναι η Κυβέρνηση- το Υπουργικό Συμβούλιο, το Κυβερνητικό Συμβούλιο Εξωτερικών και Άμυνας (ΚΥ.ΣΕΑ) και η νεοσύστατη Επιτροπή Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (ΕΔΟΣ). Πέρα από τις όποιες νομικής- συνταγματικής φύσης ενστάσεις η ευθύνη και η πολιτική εθνικής ασφάλειας και άμυνας περατώνεται από το ΚΥΣΕΑ, το οποίο έχει την δυνατότητα να αναπτύσσει και άλλους παρεμφερείς

συμβουλευτικούς μηχανισμούς. Το ερώτημα αφορά ακριβώς την αποτελεσματικότητα του παρόντος κορυφαίου οργάνου η οποία κρίνεται μη ικανοποιητική. Και αυτή είναι απόρροια της ίδιας της σύστασής του, ιδία παθογένεια, ή εντάσσεται και αδρανοποιείται λόγω των ευρύτερων παθολογικών παραμέτρων των υπολοίπων μονάδων ; Όπως έχει νοηθεί η έννοια της εθνικής ασφάλειας περικλείει την δράση πολιτικών, διπλωματικών και στρατιωτικών στοιχείων. Για τον λόγο αυτό, στην διαχείριση κρίσεων στο επίπεδο της εξωτερικής πολιτικής, πέρα από την Μόνιμη Μικτή Μονάδα Διαχείρισης Κρίσεων στο Υπουργείο Εξωτερικών, ρόλο και θέση έχει και το Υπουργείο Άμυνας στο οποίο υπάρχει αντίστοιχος μηχανισμός χειρισμού (με θεμελιώδη την αναγκαιότητα και εκεί της έννοιας της πληροφόρησης). Γύρω από την οργάνωση και λειτουργία της Μόνιμης Μικτής Μονάδας, παρατηρούμε ότι : ενημερώνει τον Υπουργό Εξωτερικών, βρίσκεται στην διάθεση του ΚΥ.ΣΕΑ, παρακολουθεί όλες τις εξελίξεις που ενδεχομενικά μπορούν να μετουσιώνονται σε κρίσεις, με την εμφάνιση κρίσεων συγκαλείται η Μονάδα για αξιολόγηση των καταστάσεων, υποβάλλονται τα πορίσματά της στον αρμόδιο Υπουργό και με το πέρας της κρίσης προβαίνει σε αξιολόγηση αυτής και της αντίδρασης του μηχανισμού.

Από την άλλη σύμφωνα με τα διεθνή μοντέλα- υποδείγματα [βελγικό και ιταλικό], τους αντίστοιχους μηχανισμούς αντιμετώπισης κρίσεων από τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη, βλέπουμε ότι, με την παρατήρηση ότι αντιμετωπίζουν διαφορετικής υφής καταστάσεις κρίσεων : την ετοιμότητα των αντίστοιχων δομών και μια προπαρασκευή τόσο σε οργανωτικό όσο και κυρίως σε επιχειρησιακό επίπεδο. Από τα διαφορετικής φύσης περιστατικά κρίσης, αυτά που τυπολογικά πρέπει να συγκρατήσουμε, είναι οι ενέργειες σε κάθε φάση : στην προειδοποιητική του κινδύνου, στην εμφάνιση, στην κορύφωση και στην έκβασή της.

Μια άλλη έννοια, που απορρέει από την επιχειρούμενη ανάλυση και αποτελεί αναγκαία παράμετρο κατανόησης των δυνάμεων που δρουν στο διεθνές περίγυρο και καθορίζουν και την διαχείριση κρίσεων, είναι αυτή της διαμεσολάβησης, υπό την θεσμοθετημένη και ηγεμονική της εκδοχή¹.

1. Παπαστάμκος –Γκίκας- Λιάκουρας, (2002), *Εθνική και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Διαχείριση Κρίσεων*, Αθήνα- Κομοτηνή .. Εκδόσεις Σάκκουλα

Εκεί εντοπίζουμε την απουσία ή την υποκατάσταση των θεσμοθετημένων κέντρων μεσολάβησης, ήτοι τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών ή και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αντίθετα αναγνωρίζεται ο ρόλος των Ηνωμένων Πολιτειών και αδιαμφισβήτητης ηγεμονικής τους παρέμβασης. Η υποχώρηση της θεσμοθετημένης μορφής μεσολάβησης έναντι της ηγεμονικής και η νομιμοποιητική «βάπτιση» των ενεργειών της δεύτερης, εγείρει και μία άλλη προβληματική : αυτή δεν είναι άλλη από την ανάγκη των εμπλεκόμενων σε κρίση κρατών να απευθύνονται στην μεγάλη χώρα για παρέμβαση. Μια τέτοια παραδοχή σε συνδυασμό με την επαμφοτερίζουσα στάση των διεθνών οργανισμών διεφάνη κατά την κρίση των Ιμίων και αποτελεί την καλύτερη μετάβαση σε αυτήν.

Μια περίπτωση κρίσης- Η κρίση των Ιμίων

Η κρίση των Ιμίων αποτυπώνει σε οντολογικό επίπεδο τις μέχρι τούδε διαπιστωτικές αποφάνσεις και εγείρει πληθώρα ερωτημάτων για την αποτελεσματικότητα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και την πλευρά της που αφορά τον χειρισμό κρίσεων. Αν στο προηγούμενο κεφάλαιο, μέσω της θεσμικής κατάδειξης αποκρυσταλλώθηκε η δυνατότητα/ «δυνατότητα» του ελληνικού διοικητικού μηχανισμού, το συμβάν των Ιμίων αντικατοπτρίζει την ικανότητα/ «ικανότητα» των αντίστοιχων δομών σε πολιτικό, διπλωματικό και στρατιωτικό επίπεδο και κυρίως τον τρόπο με τον οποίο αυτές διασυνδέονται. Η κρίση των Ιμίων εντάσσεται στις γνωστές διεκδικήσεις της Τουρκίας που άπτονται θεμάτων υφαλοκρηπίδας, εναέριου χώρου και εθνικών υδάτων². Η ιστορική αναδρομή από το 1974 και εφεξής επιρρωνύει τις παραπάνω διαπιστώσεις. Η ιδιαιτερότητα όμως του συμβάντος των Ιμίων εδράζεται στο γεγονός ότι το περιεχόμενο της αμφισβήτησης ξεφεύγει από τις παραπάνω διεκδικήσεις και αφορά πια εθνικό χερσαίο [«νησαίο»] χώρο. Είναι γνωστά τα γεγονότα, ποιες όμως ήταν οι αντιδράσεις της ελληνικής πλευράς, του αντίστοιχου δομικού και οργανωτικού πλαισίου ; Μέσα από τις

1. Χειλά Ε., (1999), *Ο Ρόλος της Μεσολάβησης στο Χειρισμό Κρίσεων*, Εκδόσεις Σιδέρης

2. Βαληνάκης Γ., (1997). *Με όραμα και Πρόγραμμα, εξωτερική πολιτική για μια Ελλάδα με αυτοπεποίθηση*, Θεσσαλονίκη .. Εκδόσεις Παρατηρητής

δηλώσεις, ενέργειες και αναλύσεις των αρμοδίων και- στο βαθμό που η φύση του θέματος το επιτρέπει- διαπιστώνεται μια αδυναμία συναλληλίας των επιμέρους οργάνων. Διακριβώνονται από την μια, μια σειρά παθολογικών παραμέτρων [λόγου χάρη το πολιτικό σκηνικό και στις δύο χώρες, ασυμβατότητα πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας αλλά και εντός της ίδιας της πολιτικής ηγεσίας]. Το ερώτημα λοιπόν που χρήζει απάντησης είναι τι ακριβώς επιδίωκε η ελληνική πλευρά και με ποιο τρόπο επιχείρησε να το επιτύχει {λειτουργικότητά της} ; Οι άμεσες πάντως προτεραιότητες της ελληνικής πλευράς (δηλώσεις πρωθυπουργού) ήταν : η προάσπιση της ελληνικής κυριαρχίας, η απεμπλοκή από τις πολεμικές επιχειρήσεις και η ματαίωση της επιδίωξης της αντίπαλης πλευράς για προσφυγή σε διαπραγματεύσεις, γύρω από το νομικό καθεστώς των βραχονησίδων. Η εξέλιξη των πραγμάτων και το τελεσίγραφο της Τουρκίας όξυναν την ήδη τεταμένη κατάσταση. Από το σημείο αυτό αρχίζει και ο ρόλος των Ηνωμένων Πολιτειών ¹ για τον οποίο πέρα από τις όποιες αξιολογήσεις και εθνικές διεκδικήσεις και μιλώντας στο επίπεδο της ισχύος δεν μπορεί να παραγνωριστεί η σημαντικότητά του. Και η στάση και των άλλων οργανισμών [Ο.Η.Ε, Ευρωπαϊκή Ένωση] κατέστησε πιο επιτακτική την διαμεσολάβηση του αμερικανικού παράγοντα. Αυτή επέφερε την αρχική συμφωνία (“No ships, No flags, No men, αξίζει να αναζητηθεί η συνάφειά τους με τις δηλώσεις της κ. Τσιλέρ) και την κατοπινή προσφυγή του ζητήματος περί της εδαφικής κυριαρχίας των Ιμίων στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Σχηματικά πάντως η Τουρκία μέσα από την κρίση των Ιμίων επεδίωκε : να αμφισβητήσει μέσω της στρατιωτικής πλέον οδού την ελληνικότητα των νησίδων, να αναγκάσει την Ελλάδα να προκαλέσει η ίδια την πολεμική αναμέτρηση, να καταδείξει ότι η Ελλάδα είναι αυτή που ακολουθεί τον δρόμο της βίας (όπως και στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897) και να εγείρει μια νέα διεκδίκηση στα πλαίσια των νέων της θεωρήσεων και θέσεων. Οι κατοπινές πάντως ενέργειες της ελληνικής πλευράς, εντάσσονται στο πλαίσιο της ενιαίας ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής [με την παρέμβαση και των ευρωπαϊκών χωρών] και πολιτικής ασφάλειας.

Στην κρίση των Ιμίων [όπως και γενικά σε καταστάσεις κρίσεων] δοκιμάστηκε όλο το σύστημα και η οργάνωση της εθνικής ασφάλειας είτε ως στόχοι και δράσεις του αντιπάλου είτε και κυρίαρχα ως αντι-δράσεις και χειρισμοί, από το σύνολο

ελληνικό διοικητικό μηχανισμό. Τα παθογενή χαρακτηριστικά αυτού μορφοποιούνται με τον ακόλουθο τρόπο ² : έλλειψη συντονισμού και ασυνέχεια των αντίστοιχων φορέων, αδυναμία εκτίμησης της κατάστασης, υπέρβαση εντολών, κλιμάκωση της έντασης, ανυπαρξία ενός φορέα διεξαγωγής συνομιλιών με τον αμερικανικό παράγοντα, επιχειρησιακή και στρατιωτική αναποτελεσματικότητα, ανυπαρξία πληροφόρησης ή μη χρησιμοποίηση των αντίστοιχων πηγών της ..., λανθασμένη επιλογή χώρου χειρισμού κρίσεων [Βουλή και όχι Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας από σημειολογική σκοπιά τι σημασία είχε αυτό ;], μη σύγκληση ΚΥ.ΣΕΑ αδυναμία συνεργασίας πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας, ασάφεια ρητών εντολών ³.

Η γενικότερη αποτίμηση της κρίσης των Ιμίων καθιστά με εύληπτο τρόπο την παθολογία των αντίστοιχων οργάνων διαχείρισης κρίσεων (απόρροια αυτού είναι και η πρόσφατη αναδιάρθρωση και η συγκρότηση της ΜΜΜΔΚ) και κυρίως την έλλειψη διοικητικής και δομικής στρατηγικής. Έννοιας που αποτελεί αντικείμενο ανάλυσης στην συνέχεια, και θεμελιώδες εννοιολογικό και μεθοδολογικό εργαλείο στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής και στην διαχείριση κρίσιμων καταστάσεων.

Η αναγκαιότητα στρατηγικής ανάλυσης και σχεδιασμού. Οι δομές και οι μηχανισμοί παραγωγής στρατηγικού σχεδιασμού και Εθνικής Ασφάλειας.

Η στρατηγική και η συγγενική της τακτική (η διαφορά τους έγκειται στο στοιχείο της ανάδρασης εργαλείων και στόχων που παρατηρείται στην στρατηγική, ενώ εκλείπει από την τακτική) εντάσσονται και καθορίζονται από το αμφίπλευρο των διακρατικών [διμερών] σχέσεων και τις δράσεις του αντιπάλου.[Για παράδειγμα οι ελληνοτουρκικές σχέσεις συνιστούν «ανταγωνιστική» (competitive) και όχι «συνεργατική» (cooperative) στρατηγική δηλαδή «παίγνιο μηδενικού και όχι θετικού αθροίσματος», όπου το κάθε μέρος επιδιώκει ξεχωριστούς στόχους με ξεχωριστά

1. Δίπλα Χ., *Ο ρόλος του Ο.Η.Ε κατά την κρίση των Ιμίων*, ΙΣΤΑΜΕ, Απρίλιος- Ιούλιος 1997

2. Πλατιάς Α., *Η ελληνική αμυντική πολιτική και η κρίση στα Ίμια* : «Σκέψεις και προβληματισμοί,
ΙΣΤΑΜΕ

3. Κούρκουλας Α., (1997), *Ίμια, κριτική προσέγγιση του τουρκικού παράγοντα*, Αθήνα .. Εκδ. Σιδέρης

μέσα, καθώς η ωφέλεια του ενός συνιστά βλάβη για το άλλο ¹. Η παραδοχή της σημαντικότητας της έννοιας της στρατηγικής για το εύρος της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής αλλά και ειδικά για τον χειρισμό κρίσεων είναι καταλυτική. Η επιλογή της ιδανικής στρατηγικής σχεδίασης και πρακτικής είναι το ζητούμενο. Επιλογή η οποία αποτελεί συνάρτηση των θελήσεων και συμφερόντων και κυρίως των δυνατοτήτων μίας χώρας, απέναντι στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει. Ως προτεινόμενη λοιπόν στρατηγική επιλογή προβάλλεται αυτή της αποτροπής, η οποία αποτυπώνει την δυναμική μιας χώρας και κυρίως προλειαίνει το έδαφος ενεργητικών και όχι παθητικών πρωτοβουλιών.

Συγκεκριμένα, το αποτρεπτικό δόγμα συνίσταται στην ικανότητα μιας χώρας να επιβάλλει απαγορευτικό τίμημα στην επιθετικότητα των αντιπάλων της. Να είναι σε θέση, ώστε να φέρει στον αντίπαλο το δίλημμα περί επίθεσης από μέρους του και κυρίως το κόστος που θα έχει από αυτήν. Ειδικότερα, η έννοια της αποτροπής ερείδεται από τα ακόλουθα στοιχεία : την αξιόπιστη απειλή, την διακήρυξη προθέσεων, την ικανότητα της χώρας, η «ευελιξία επιλογών». Οι κατηγορίες *αξιόπιστης απειλής* είναι : η δυνατότητα έγκαιρης προειδοποίησης, η δυνατότητα ανταποδοτικού πλήγματος, η δυνατότητα πρώτου πλήγματος και η ευέλικτη ανταπόδοση.

Η έννοια πάντως της αποτροπής προαπαιτεί έναν αποτελεσματικό μηχανισμό αξιοπιστίας και εφαρμογής των όποιων στρατηγικών δογμάτων και κυρίως η συνέπεια λόγων και έργων [και η πρόσφατη ιστορία με εξαίρεση το 1987, δηλοί περί του αντιθέτου]. Η επιλογή πάντως και κυρίως η αξιοπιστία της αποτροπής συναρτάται με το κατά πόσο ισχυρό και ζωτικό είναι το συμφέρον που διακυβεύεται σε μια στρατιωτική αντιπαράθεση {Η Ελλάδα υπερασπίζεται συμφέροντα ζωτικής σημασίας που έχουν αυτόνομη τελική αξία (end value), ενώ η Τουρκία λειτουργική αξία (instrumental value) ². Η ποιοτική υπεροχή των πρώτων είναι αδιαμφισβήτητη και επιβάλλει στον υπερασπιστή τους τον αγώνα κατοχύρωσής τους. Όταν δηλαδή

1. Λαζαρίδης Χ., (1997), *Αναζητώντας Στρατηγική στην εξωτερική μας πολιτική*, Αθήνα .. Εκδόσεις

Ποιότητα

2. Πλατιάς Α., *Εκτός Συνόρων. Ρεαλιστική προσέγγιση της εθνικής στρατηγικής*, Αθήνα .. Παπαζήσης

θέτονται σε κίνδυνο ζωτικά και κυριαρχικά δικαιώματα μιας πλευράς, απαιτείται από αυτήν την πλευρά να αποδείξει ότι δεν θέτει τίποτα προς διαπραγμάτευση. Και οι καταστάσεις κρίσης αποτελούν το πεδίο δοκιμασίας της αντοχής και της αξιοπιστίας της ελληνικής πλευράς ως προς την προάσπιση των εθνικών δικαίων. Όσο η ελληνική πλευρά «ενθαρρύνει» την τουρκική προκλητικότητα, τόσο θα πληθαίνουν και τα φαινόμενα κρίσης. Στο επίπεδο της συζήτησης, που διεξάγουμε, οι καταστάσεις κρίσης είναι συνάρτηση των δράσεων της μίας και κυρίως των αντι-δράσεων της άλλης πλευράς. Και η πραγματικότητα που βαραίνει έχει να κάνει με την εντύπωση της τουρκικής πλευράς, σύμφωνα με την οποία η Ελλάδα αντιμετωπίζει με περιδεή οπτική την όποια στρατιωτική αναμέτρηση.

Η υιοθέτηση [από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας] του νέου στρατηγικού δόγματος, περί ισοδύναμου τετελεσμένου, κινείται προς την κατόρθωση της θέσης ισχύος στο διπλωματικό και στρατιωτικό τομέα και στην πολλαπλότητα επιλογών κατά την διαχείριση κρίσεων. Παρατηρούνται όμως δύο προβλήματα : στα πλαίσια της «ευέλικτης ανταπόδοσης η αποτροπή επιτυγχάνεται όχι με ισοδύναμο τετελεσμένο αλλά ανάλογα με την ικανότητα κλιμάκωσης σε υψηλότερο επίπεδο, από το επίπεδο της πρόκλησης με στόχο τον έλεγχο της κλιμάκωσης. Μια τέτοια προοπτική απαιτεί τον αναγκαίο μηχανισμό εφαρμογής και την υλική- οικονομική υποστήριξη αυτού.

Οι κατευθύνσεις της εθνικής στρατηγικής στην πορεία τιθάσευσης των επεκτατικών βλέψεων της Τουρκίας εξειδικεύονται σύμφωνα με τις ακόλουθες προτάξεις : την υιοθέτηση του αποτρεπτικού δόγματος, ανταγωνιστική στρατηγική (εκμετάλλευση των αδυναμιών του αντιπάλου), ενίσχυση της αμυντικής ικανότητας της χώρας, συνειδητοποίηση της ελληνικής κοινωνίας και απαλλαγή της από τα όποια νεφελώματα, όπως του νομικού καθεστώτος (κανόνες δικαίου) και του *status quo* (συσχετισμοί ισχύος) και όπως αυτά ερμηνεύονται. Η Τουρκία και το αντίστοιχο μοντέλο πρόκλησης κρίσεων χαρακτηρίζεται από τη δημιουργία «χαμηλής έντασης» εχθροπραξιών, υπονομεύοντας το *status quo*. Επακόλουθα η επίτευξη ισχύος σε στρατηγικό και διαπραγματευτικό επίπεδο, μέσα από την στρατιωτική και οικονομική ευρωστία, την αλλαγή σεναρίων και υποθέσεων εργασίας, στην βάση του επανακαθορισμού των οικείων συστημάτων και συλλήψεων, αποτελεί αδήριτη

αναγκαιότητα. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο στρατηγικής αντιπαράθεσης στο βάθος του χρόνου, απαιτεί σε θεσμικό επίπεδο αλλά και οργανωτικά μηχανισμούς λήψης αποφάσεων, τις ανάλογες και αναγκαίες δομήσεις^{1,2}.

Όσον αφορά τις δομές και τους μηχανισμούς παραγωγής στρατηγικού σχεδιασμού και Εθνικής Ασφάλειας, ως αναγκαία αντισταθμίσματα της διοικητικής παθογένειας (κριτήρια Guttman) και των επιπέδων στα οποία διαπιστώνεται, αυτό που προτείνεται είναι η σύσταση Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας, ως συντονιστικού οργάνου των επιμέρους τμημάτων και παραγωγής εθνικής στρατηγικής. Το μοντέλο αυτό έρχεται ως αντίβαρο στην ανυπαρξία επιτελικού και αναλυτικού έργου και προδιαγράφει τον στρατηγικό ρόλο του Πρωθυπουργού, για μακροσκοπική σχεδίαση και αξιοποίηση της επεξεργασίας των σχεδίων δράσης και πληροφόρησης από τα επιμέρους Υπουργεία, καθώς δύναται να υπαχθεί σε αυτόν. Ειδικότερα το ελληνικό Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας, ως συμβουλευτικό όργανο του πρωθυπουργού : θα εισηγείται προτάσεις, θα επεξεργάζεται εναλλακτικά σχέδια, θα αξιολογεί, βάσει σφαιρικής θεώρησης και συντονίας των μερών, θα παρακολουθεί το πλαίσιο δράσης και εφαρμογής και θα κάνει τις αναγκαίες αναθεωρήσεις. Συγκεκριμένα προτείνεται ως Δόμηση του Στρατηγικού Σχεδιασμού² :

Το Συμβούλιο της Εθνικής Ασφάλειας, ως το κυβερνητικό επιτελείο του πρωθυπουργού και η προϊστασία του επί των Υπηρεσιών Σχεδιασμού σε τρία κεντρικά Υπουργεία, Εξωτερικών, Άμυνας και Εθνικής Οικονομίας

Οι όποιες ενστάσεις ως προς την λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητά του αίρονται με την πλήρωση των αναγκαίων προϋποθέσεων και οργανωτικών παραμέτρων : με την υψηλής στάθμης στελέχωσή του, την λειτουργία των υπηρεσιών και του ίδιου του Συμβουλίου στην βάση των «συγκοινωνούντων δοχείων», το μετακλητό ή μη των υπαλλήλων (η αρχή της μετακλητότητας αποκλείει τις γραφειοκρατικές παθογένειες και συμπνέει με το εκάστοτε πολιτικό παράγοντα και από την άλλη με εξαίρεση τον Σύμβουλο Εθνικής Ασφάλειας, μπορεί να

1. Λαζαρίδης Χ., (1997), *Αναζητώντας Στρατηγική στην εξωτερική μας πολιτική*, Αθήνα .. Εκδόσεις

Ποιότητα

2. Πλατιάς Α., *Εκτός Συνόρων. Ρεαλιστική προσέγγιση της εθνικής στρατηγικής*, Αθήνα .. Παπαζήσης

προβληθεί η μονιμότητα των κρατικών λειτουργιών), ως εχέγγυο θεσμικής και επιχειρησιακής μακροβιότητας του οργάνου, η πληροφόρηση και λειτουργία του Συμβουλίου, μέσα από τα όρια και τις ιδιομορφίες των κρατικών δικτύων και προσβασιμότητα αυτού σε όλες τις τράπεζες και υπηρεσίες πληροφοριών [Ε.Υ.Π και αυτή στον Πρωθυπουργό με λιγότερο ή περισσότερο αυτοτελή σχέση με το Συμβούλιο Ασφάλειας].

Παρόλα αυτά παραμένουν κάποιες ανασχετικές παράμετροι και χωρούν αρκετές συζητήσεις, κυρίως όσον αφορά το συνταγματικό πλαίσιο και την συμβατότητα του Συμβουλίου με αυτό. Αυτές αφορούνται από μία πρωθυπουργοκεντρική και προεδρική ερμηνεία της λειτουργίας του πολιτεύματος, σύμφωνα και με τα διεθνή υποδείγματα και την απρόσκοπτη λειτουργική ενσωμάτωση του Συμβουλίου σε αυτήν. Και ενώ de facto και υπό μία έννοια και de iure μια τέτοια θεώρηση διαπνέει και την ελληνική συνταγματική τάξη, η προβληματική βρίσκεται στην αρμονική σύζευξη αυτής της σύλληψης με τα υπόλοιπα δομικά στοιχεία της κοινοβουλευτικής αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, όπως το Υπουργικό Συμβούλιο και την λειτουργία αυτού αλλά και τον βαθμό πολιτικής εκπροσώπησης [πλην του Πρωθυπουργού σε επίπεδο Υπουργών και λοιπών πολιτικών παραγόντων] του Συμβουλίου. Επίσης σύμφωνα με την συνταγματική τάξη και κυρίως νοοτροπία είναι εξαιρετικά ακανθώδης ο ρόλος του Συμβούλου Εθνικής Ασφάλειας. Η ελληνική εμπειρία και κυρίως το αξιολογικό και συναισθηματικό της υπόβαθρο δυσκολεύεται να συλλάβει αυτόν τον ρόλο. Και τούτο διότι έχει ασκηθεί και εξοικειωθεί σε δομές και πρακτικές ακραίου ιδεαλισμού, όπου τέτοιου είδους προσεγγίσεις απέχουν κατά πολύ της κατανόησης και αποδοχής τους. Και κυρίως επειδή έχουν συνδεθεί με άλλα πολιτικά και πολιτειακά συστήματα, όπου δεν συλλαμβάνονται οι αξίες, οι ανοχές και οι ιδιομορφίες της ελληνικής κοινωνίας. Πολύ περισσότερο, υπό τις σημερινές συνθήκες και δεδομένα της πλανητικής πραγματικότητας περί εθνικής και κυρίως παγκόσμιας ασφάλειας, τα όποια θεσμικά μέτρα κατοχύρωσής της, προκαλούν την έντονη ανησυχία και ευαισθησία ως προς την αναγκαιότητά τους.

1. Παπαστάμκος –Γκίκας- Λιάκουρας, (2002), *Εθνική και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Διαχείριση*

Κρίσεων, Αθήνα- Κομοτηνή .. Εκδόσεις Σάκκουλα

Η ενδεδειγμένη διερεύνηση της μετασχηματιστικής του ενσωμάτωσης¹ στο σύστημα της ελληνικής συνταγματικής και κοινωνικής τάξης καλό είναι να αποτελέσει πολιτική και επιστημονική επιδίωξη και γιατί όχι και εφαρμογή.

Συμπερασματικά, ως προς το ζήτημα της δόμησης οργάνων παραγωγής, προτείνεται η συγκρότηση του Συμβουλίου και οι εαυτού αρμοδιότητες ως προϋποθέσεις άρσης της στρατηγικής ανεπάρκειας. Η ενδυνάμωσή του με τις ανάλογες υπηρεσίες διαχείρισης θεμάτων εθνικής ασφάλειας είναι η προβαλλόμενη λύση. [Ήδη στο ΥΠ.ΕΞ λειτουργεί η ΜΜΜΔΚ η οποία κινείται στην ουσιαστική αξιοποίηση ανάλογων διεθνών υποδειγμάτων, δημιουργώντας τους δικούς της μηχανισμούς και δομές ενίσχυσης και αντιμετώπισης των καταστάσεων.... επιχειρησιακή συναλληλία με άλλες υπηρεσίες, επαρκής υποστήριξη]

Η αναποτελεσματικότητα στην ικανότητα διαχείρισης κρίσεων, σχηματικά μιλώντας, συναρτάται με δομικές, διοικητικές, μεθοδολογικές και πολιτικές παραμέτρους, ίδιου γνώρισμα και του υπόλοιπου ελληνικού διοικητικού μηχανισμού. Η σημαντικότητα και το νευραλγικό του χειρισμού κρίσεων επιβάλλει την στράτευση μέσων και μέτρων άρσης και επανανομηματοδότησης. Τα αντισταθμίσιμα αυτής της παθογένειας είναι :

- σε δομικό επίπεδο, η συγκρότηση του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας η συναλληλία της με άλλες και η υπαγωγή της στον Πρωθυπουργό
- σε πολιτικό επίπεδο η διακομματική συμφωνία και το ενιαίο σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και εθνικής ασφάλειας [Συμβούλιο Εξωτερικής Πολιτικής, θέσπιση μόνιμου Υφυπουργού Εξωτερικών
- σε οργανωτικό επίπεδο η ριζική αναδιάρθρωση των αρμόδιων υπηρεσιών και η αποτελεσματικότητα της ΜΜΜΔΚ
- κυρίως όμως από απαίτηση εθνικής στρατηγικής, προώθησης των ελληνικών θέσεων, απαιτείται ο γνωσιολογικός και μεθοδολογικός πλουραλισμός ομόνυμων εργαλείων κατά τον χειρισμό κρίσεων και όχι συντονιστικές και σχεδιαστικές ατροφίες, ως απόρροια στενών πολιτικών λογικών και στείρων προσωπικών εμμονών.

1. Στοφορόπουλος Θ.,- Μακρυδημήτρης Α., (1997), *Το Σύστημα της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής- Η Θεσμική Διάσταση*, Αθήνα .. Εκδόσεις Σιδέρης

Η ορθολογική διαδικασία λήψης αποφάσεων κατά την διαχειριστική διαδικασία κρίσεων. Η επιστημολογική της θεώρηση, οι αξιολογικές παράμετροι και επιτάσεις^{1,2,3}.

Η ανάλυση που επιχειρήθηκε κατέδειξε την σημασία της στρατηγικής, τόσο για την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής, όσο και κατά την διαχείριση κρίσεων. Θεμελιώδης διερεύνηση για την παρούσα παρουσίαση αποτελεί η διαχείριση κρίσεων και η ορθολογική διαδικασία λήψης αποφάσεων. Στην απόπειρα οριοθέτησής της, βλέπουμε ότι αποτελεί μια διαδικασία, η οποία καλείται να ανταποκριθεί σε μία ιδιόμορφη κατάσταση, κατά την οποία σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα ένας κλειστός κύκλος ατόμων λαμβάνει αποφάσεις επί ζητημάτων που άπτονται ζωτικών συμφερόντων μιας χώρας { 4 ή λιγότεροι οι αποφασίζοντες και σε μικρότερο ποσοστό αυξάνεται ο αριθμός τους}. Το πρόβλημα βρίσκεται στον δημοκρατικό χαρακτήρα των χειρισμών, καθώς είναι τέτοια η υφή των καταστάσεων κρίσης, ώστε απαιτούν «ειδική» προσέγγιση και αποκλεισμό της κοινωνικής συμμετοχής η θέση της οποίας στην λήψη αποφάσεων στο ευρύτερο πολιτικό αλλά και στο εξειδικευμένο σύστημα της αντιμετώπισης κρίσεων κρίνεται νευραλγική. Η διερεύνηση εις βάθος των πηγών των πολιτικών αποφάσεων, οι διασυνδέσεις και η βαρύτητα των οργανωμένων κοινωνικών ομάδων σε αυτές είναι σημαντική αλλά και εξίσου δυσχερής.

Αυτό που αποτελεί το ιδανικό της διαχείρισης δεν είναι άλλο από τον εξορθολογισμό της διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Γύρω από το ορθολογικό μοντέλο¹ απόφασης εμφολωθούν πολλές αναλύσεις, που προβάλλουν τον ορθολογισμό του ανθρώπινου πνεύματος, ως γενική βάση αφετηρίας και στην επιλογή αυτού σε κρίσιμες καταστάσεις, όπου πρέπει να πρυτανεύει η λογική. Το ερώτημα που μένει να απαντηθεί είναι στην απόφαση, υπό συμπεριφορικό πρίσμα, η προτεραιότητα βρίσκεται στις αντικειμενικές πραγματικότητες της περιβαλλοντικής κατάστασης ενός κράτους ή στις υποκειμενικές αντιλήψεις των ληπτών απόφασης, οι οποίες έχουν και την αντίστοιχη υπεροχή ; Στα πλαίσια της θεωρίας πάντως των αποφάσεων και της λήψης αυτών ο Simon εισάγει τον όρο της κατευθυνόμενης ορθολογικότητας

1. Γέμτος Π. Α., (1987), *Μεθοδολογία των Κοινωνικών Επιστημών*, Αθήνα .. Εκδόσεις Παπαζήση
2. Κουσκουβέλης Η. Ι., (1997), *Λήψη Αποφάσεων- Κρίση- Διαπραγμάτευση*, Αθήνα .. Παπαζήσης
3. Μακρυδημήτρης Α., (1989), *Θεωρία Αποφάσεων*, Αθήνα .. Εκδόσεις Σάκκουλα

(bounden rationality), υποστηρίζοντας ότι η αρχή της ικανοποίησης (principle of satisfying), παρά αυτής της αριστοποίησης (principle of optimizing) εκφράζει κατά πραγματιστικό τρόπο την συναφή διαδικασία. Από την άλλη, στον αντίποδα της ορθολογικής βρίσκεται η μη ορθολογική [η κατά μερικό και όχι ολικό τρόπο ικανοποίηση των θεσμικών προσδιοριζόμενων κριτηρίων]-non –rational conception of decision making την οποία ο Lindblom αποκαλεί επιτιμητικά muddling through¹.

Ο πλουραλισμός των προσεγγίσεων στην διαδικασία λήψης καθιστά αναγκαία την επιστημολογική διερεύνηση της εν λόγω προβληματικής με στόχο την εξαγωγή προταγμάτων ιδανικότερης προοπτικής [η έννοια της απόφασης ως ικανότητα προσανατολισμού για την αναγκαία (αυτό) συντήρηση και εφαρμογή του συστήματος χειρισμού κρίσεων αποτελεί θεμελιακή αφετηρία ανάλυσης]

Η επιστημολογική θεώρηση της ορθολογικής διαδικασίας λήψης απόφασης (και οι αξιολογικές παράμετροι και επιτάσεις) καταδεικνύει ότι η διαφορά ορθολογικών και ανορθολογικών μεθόδων εξήγησης, βρίσκεται στον χαρακτήρα των γενικών αρχών που χρησιμοποιούνται². Ενώ λοιπόν η πρώτη εμφορείται από την αναζήτηση και εύρεση κινήτρων δράσης, που ερμηνεύονται με λογικό τρόπο, ο τερματισμός τους οδηγεί σε μία ψυχαναλυτικού τύπου προσέγγιση στην βάση ασυνείδητων κινήτρων και σε μία μη ορθολογική πορεία. Από επιστημολογικής διασάφησης η οριοθέτηση των γενικών αρχών των δύο εξηγήσεων δηλώνει ότι, αφενός η ορθολογική στηρίζεται σε μία αρχή ορθολογικής συμπεριφοράς και αφετέρου η ανορθολογική σε νόμους [ψυχολογίας του βάθους]. Η μεθοδολογική τους διάσταση είναι προφανής : οι νόμοι υπόκεινται στο κριτήριο της διαψευσιμότητας και άρσης τους από μία αντίθετη περίπτωση-εξαίρεσής τους, το ορθολογικό αξίωμα δεν θίγεται από περιπτώσεις που το παραβιάζουν. Θα πρέπει να συγκρατήσουμε πάντως ότι ο χαρακτηρισμός μιας πράξης ως ορθολογικής «σημαίνει περιγραφή ενός πραγματικού φαινομένου ή κρίση αν μια ορισμένη πράξη υπακούει σε έναν κανόνα». Είναι διαφορετική επομένως η υπαγωγή μιας πράξης σε έναν επιστημονικό κόσμο και άλλο η όποια μορφή αποτίμησής της. Η σύγχρονη θεώρηση στην γενική θεωρία των αποφάσεων³

1. Clarke –White., (1993), *Εισαγωγή στην Ανάλυση της Εξωτερικής Πολιτικής*, Αθήνα .. Ειρήνη

2. Γέμτος Π. Α., (1987), *Μεθοδολογία των Κοινωνικών Επιστημών*, Αθήνα .. Εκδόσεις Παπαζήση

3. Μακρυδημήτρης Α., (1989), *Θεωρία Αποφάσεων*, Αθήνα .. Εκδόσεις Σάκκουλα

προβάλλει την θέση ότι δεν υπάρχει μία και μοναδική ορθολογική αρχή αλλά «μια σειρά ορθολογικών αξιωμάτων που διαφοροποιούν και τα αποτελέσματα των αντίστοιχων αποφάσεων» .

Παρά τις όποιες εγγενείς και λοιπές δυσκολίες της η *ορθολογική εξήγηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και η επακόλουθη διανοητική στρατηγική* μπορεί να επιτευχθεί με την εξασφάλιση των ακόλουθων γενικών χαρακτηριστικών ¹ : την εποπτεία των εναλλακτικών δυνατοτήτων δράσης και των συνεπειών τους, την σχετική ευκολία στη λύση του προβλήματος της λήψης απόφασης, στην άσκηση και νοητική ετοιμότητα για την ανεύρεση λύσεων, την απουσία εσωτερικών και εξωτερικών διαταραχών, που αμβλύνουν την δυνατότητα έλλογης στάθμισης των δεδομένων και δυνατοτήτων.

Το ερώτημα πάντως που αναφέρεται είναι αν στο σύστημα διαχείρισης κρίσεων και στον μηχανισμό λήψης αποφάσεων εντός του, ο οποίος ενέχει θεσμοθετημένης λογικής στοχοθεσίας ², η λειτουργικότητά του, σύμφωνα με μηχανιστικές και ομοιόμορφες διαδικασίες εγγυάται και την αποδοτικότητά του ; [και ποιος ο ρόλος του Εγώ μέσα στην απόφαση ;]. Και ειδικότερα σε ό,τι αφορά την διανοητική λειτουργία και διαδικασία η σύγχρονη γνωσιολογία λέει ότι αυτή γίνεται μέσω παραγωγικών μηχανισμών και στην βάση κατηγορικών και όχι πιθανολογικών κρίσεων. Ακριβώς σε καταστάσεις κρίσης παρατηρείται η επίταση της παραγωγικής σκέψης απέναντι ακριβώς σε τέτοιες κινδυνολογικές συνθήκες. Όσο πιο δυσχερές και δυσεπίλυτο φαντάζει το διαχειριστικό πεδίο, τόσο η σκέψη «αυθόρμητα ή εξαναγκαστικά» επιλέγει οικεία μέσα δράσης.

Πέρα πάντως από την αξία ορισμένων παραγόντων και των ανάλογων εισρεουσών προϋποθέσεων οργανωτικής αποτελεσματικότητας, ως προτεινόμενη και παράλληλη προς την τεχνική πλευρά και προσέγγιση διοίκησης των κοινωνικών και λοιπών συστημάτων, προτάσσεται ο πρακτικός Λόγος, η σημασία και η λειτουργικότητα της γλώσσας και της επικοινωνίας ως « καθολικής πραγματολογίας » ³,

1. Γέμτος Π. Α., (1987), *Μεθοδολογία των Κοινωνικών Επιστημών*, Αθήνα .. Εκδόσεις Παπαζήση

2. Μακρυδημήτρης Α., (1989), *Θεωρία Αποφάσεων*, Αθήνα .. Εκδόσεις Σάκκουλα

3. Habermas J.,(1997), *Η Ηθική της Επικοινωνίας*, Μτφ. Καβουλάκου, Αθήνα .Εναλλακτικές Εκδόσεις

τόσο για την εξέλιξη της ίδιας της κοινωνίας όσο και των συστημάτων και των οργανωτικών σχημάτων αυτής.

Μέσα από την ανάλυση που επιχειρήθηκε μέχρι τώρα και τα επίπεδα στα οποία αυτή επιδόθηκε η προβληματική που παραμένει και αποτελεί και στόχευση αυτής της παρουσίας είναι η αποτελεσματική διαχείριση κρίσεων και παρεμφερών συγκρουσιακών καταστάσεων και η δυνατότητα μεθοδολογικής τους αντιμετώπισης. Ειδικότερα, η δυναμική των κρίσιμων καταστάσεων και το φυσιολογικό των επανεμφανίσεών τους καταδηλούν το επιτακτικό της διαχειριστικής αξίωσης. Στην αναζήτηση λοιπόν τυπολογικών μορφών αντιμετώπισης της κρίσης και με την αποφυγή της παραδοχής ότι οι όποιες οριοθετήσεις και τυπολογίες αποτελούν διανοητικά δημιουργήματα ενός υψηλού επιπέδου πολιτικής και δεν είναι συμβατές με την πραγματικότητα, βλέπουμε ότι κρίνεται καθοριστική η ενδυνάμωση της ασφάλειας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, υπό το πρίσμα της διαφορετικής στρατηγικής κουλτούρας ανάμεσα σε Ευρώπη και Αμερική. Αυτά δηλαδή που θα πρέπει να λογιστούν στην απόπειρα αποτελεσματικού χειρισμού κρίσεων είναι

- η συγκρότηση ενός επαρκούς πλαισίου χειρισμού κρίσεων συνδέεται με την ανάγκη εδραίωσης συστημάτων πρόωρης και έγκαιρης προειδοποίησης
- η διαμόρφωση μιας αποτελεσματικότερης διαδικασίας απόφασης, βάσει καθορισμένου πολιτικού και διπλωματικού [και στρατιωτικού] πλαισίου
- η δόμηση αποτελεσματικότερων οργανωτικών σχημάτων παραγωγής

Κυρίως όμως ως προς το λεπτό ζήτημα της σχέσης πολιτικού και στρατιωτικού παράγοντα θα πρέπει να τονιστούν τα ακόλουθα :

- η πολιτική ηγεσία στην βάση της συνταγματικής αρχής περί πολιτικού-δημοκρατικού ελέγχου των ενόπλων δυνάμεων έχει τον αποφασιστικό έλεγχο αυτών κατά την εμφάνιση των κρίσεων σε συναλληλία και όχι στεγανότητα με τον στρατιωτικό παράγοντα [πώς άλλωστε αφού άλλο ο έλεγχος και άλλο η αρμοδιότητα επί ζητημάτων γνώσης και ευθύνης]
- ενιαία και ξεκάθαρη στρατηγική στόχευση, τότε θα γίνουν οι πολιτικές-διπλωματικές και τότε οι στρατιωτικές κινήσεις

- προοδευτικές ενέργειες [αφήνεται ο χρόνος για επικοινωνία και εσωτερικά και με την άλλη πλευρά] έλεγχος του παράγοντα του χρόνου.

Η αποτελεσματική διαχείριση κρίσεων και παρεμφερών συγκρουσιακών φαινομένων. Η δυνατότητα μεθοδολογικής τους αντιμετώπισης ¹.

Αυτό όμως που παραμένει θεμελιώδες ζητούμενο αυτής της εργασίας αλλά και γενικότερου διοικητικού αιτήματος ήταν και παραμένει η δυνατότητα συγκρότησης ενός μεθοδολογικού instrumentarium, ενός γενικού καταστατικού χάρτη μεθοδολογικών βημάτων και καθοδήγησης των διαδικασιών των επιμέρους μονάδων που είναι επιφορτισμένες με την διαχείριση κρίσεων.

Τι λοιπόν προτείνεται :

Το καρτεσιανό μοντέλο περί των τεσσάρων μεθόδων:

- να μην δέχεται τίποτε για αληθινό, ενόσω δεν είναι απολύτως βέβαιος, να αποφεύγει προσεχτικά κάθε βιασύνη και προκατάληψη και να παραδέχεται μονάχα ό,τι παρουσιάζεται στο μυαλό του τόσο καθαρά και διακριτά ώστε να μην έχει κανένα λόγο να αμφιβάλλει για αυτό
- να διαιρεί το κάθε πρόβλημα σε όσα τμήματα είναι ανάγκη για να λυθεί καλύτερα
- να διευθύνει τις σκέψεις του με τάξη, αρχίζοντας από τα απλούστερα και ανεβαίνοντας προς τα συνθετότερα. Να υποθέτει πώς υπάρχει πάντα μία τάξη ανάμεσα και σε κείνα ακόμα που δεν προπορεύονται φυσικά το ένα από το άλλο
- να κάνει πάντα απαριθμήσεις τόσο πλήρεις κι ανασκοπήσεις τόσο γενικές, ώστε να είναι βέβαιος πώς δεν παραλείπει τίποτα.

Ως προς την αυτούσια πάντως μεταφύτευση επιστημονικών προταγμάτων στον χώρο της πολιτικής και κοινωνικής πραγματικότητας, οι επιστημολογικές αντινομίες που μπορεί να εγερθούν για την εκατέρου συμβατότητά τους είναι πολλαπλές.

1. Descartes, (1976), *Λόγος περί της Μεθόδου*, Μτφ. Χρησιτίδης, Αθήνα .. Εκδόσεις Παπαζήση

Πέρα όμως από αυτές, σε μία πιο ανοιχτή προσέγγιση, οι εξαγωγές υποδειγματικών στρατηγικών δράσεων, από το καρτεσιανό υπόδειγμα, κρίνονται αρκετά σημαντικές. Οι κανόνες αυτοί διεκδικούν χαρακτήρα, οιονεί μεθοδολογικού πλοηγού, απέναντι στην επίλυση κάθε προβλήματος. Η αρχική κανονιστική απαίτηση περί μη αποδοχής του φαινομενικά αλλά η αναζήτηση του πραγματικά αληθινού και οι επόμενοι τρεις πρακτικοί κανόνες, που αποτελούν την τεχνική διαδικασία προσέγγισης της αλήθειας [και σε ένα πραγματιστικό πεδίο αξιοποίησής της], μπορούν να αποτελέσουν βάση σκέψης και διεργασίας σε ένα εύρος προβλημάτων. Η συστηματική ανάλυση και κατεύθυνση της σκέψης, υπό περίσκεψη και αναίρεση, απέναντι σε προβληματικές καταστάσεων, που βρίθουν ιδιομορφιών και ανασχέσεων, όπως αυτές των κρίσεων, αποτελεί την προτεινόμενη βασική εργαλειακή μέθοδο.

Στην επέκταση αυτής της θεώρησης, θα μπορούσαμε να θέσουμε, ως μεθοδολογική προϋπόθεση, αυτή του κριτικού ελέγχου όλων των θεωρητικών και μεταθεωρητικών μας κατασκευών. Πολύ περισσότερο, όταν η ίδια η υφή των προβλημάτων προδιαθέτει για την επισφάλεια και το αβέβαιο των δράσεών μας. Η λεπτή ισορροπία, ανάμεσα στην ανάγκη και απαίτηση για απόφαση [διοικητική επιδίωξη] και κυρίως το ικανοποιητικό [για εθνικούς λόγους] της έκβασής της από την μια, και από την άλλη η διηνεκής τοποθέτηση του καθετί σε επανεκτίμηση [μεθοδολογική αξίωση], βαραίνει αποφασιστικά. Η θεώρηση της συνεχούς σφαλερότητας, απόρροια των κρίσιμων συνθηκών, πρέπει να πραγματώνεται, όχι υπό την αρνητική της σκοπιά, αυτή της οργανωτικής απόληξης της ασυντονίας, αλλά υπό την θετική της, την ανάγκη ελέγχου των όποιων ακολουθούμενων πρακτικών. Το απορρέον άγχος της κρίσης, πρέπει να μετουσιώνεται σε άγχος για επίτευξη του καλύτερου αποτελέσματος.

Η διανοητική υιοθέτηση των παραπάνω αρχών και η λειτουργική-δομική τους εφαρμογή, οδηγεί σε μια τιθάσευση της πραγματικότητας των κρίσεων και σε μια αποτελεσματική διαχείριση αυτών. Αν δεν συνιστά την ιδανική προοπτική, αποτελεί ένα ουσιαστικό βήμα συμφιλιωτικού χειρισμού με τα φαινόμενα κρίσης και όχι εκ νέου και επ' αόριστον κατισχύσεις αυτών.

Τελικές Σκέψεις και σταχυολογικές διασαφίσεις

Ως γενικό συμπέρασμα και σε σταχυολόγηση της ανάλυσης που επιχειρήθηκε, γίνεται σαφές ότι το περιεχόμενο των κρίσιμων καταστάσεων είναι ταυτόσημο με την παρέκκλιση από την σταθερότητα και την κανονικότητα της πραγματικότητας. Δεν θα πρέπει να νοηθεί ότι πρόκειται για κάποια μορφή ετερογένεσης που εισβάλλει με την δυναμική της εντός του όποιου πολιτικού και κοινωνικού συστήματος. Αντίθετα εντάσσεται στις μετασηματιστικές τάσεις των ευρύτερων μορφωμάτων και της αναγκαίας προσαρμογής στις νέες συνθήκες του περιβάλλοντος στο οποίο «διαβιούν». Η συνειδητοποίηση αυτή συζευκτικά με την εντροπική νομοτέλεια αμβλύνει το έντονο αρνητικά αξιολογικό τους περιεχόμενο. Η δυναμική τους πάντως αναγνωρίζεται σε καθεμία σφαίρα της Δημόσιας Πολιτικής, καταλήγοντας στην αναγκαιότητα αντιμετώπισης της ίδιας της ταυτότητας και των παθολογικών τους απολήξεων «κρίση της ικανότητας διαχείρισης κρίσεων».

Όσον αφορά τώρα τα φαινόμενα και τον χειρισμό κρίσεων στο πεδίο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής διαπιστώνουμε ότι η γενεσιουργία και η μορφολογία της εμφάνισης τέτοιων καταστάσεων έλκει το νόημά της από το παίγνιο των διεθνών-διμερών σχέσεων και εξελίξεων και των δυνάμεων που το καθορίζουν. Ακριβώς στην συγκρότηση ενός επαρκούς μηχανισμού διαχείρισης προβλήθηκε :

- η προτακτική ανασυγκρότηση του ευρέως αλλά και σχετικού με τον χειρισμό κρίσεων διοικητικού οικοδομήματος από τα κορυφαία κλιμάκια ως τις επιμέρους μονάδες, καθώς οι καταστάσεις κρίσεων, λόγω της ιδιοσυστασίας τους απαιτούν πολυδιάστατες αντιμετώπισεις
- η κατάστρωση εθνικής στρατηγικής και η εναρμόνιση δομών και υπηρεσιών προς αυτήν την κατεύθυνση
- η παθολογία που διαπιστώθηκε, όπου από συστημική σκοπιά διαπιστώνεται η ετερογονία σκοπών και διαδικασιών απόφασης ανάμεσα στα μέρη που αλληλοτροφοδοτούνται σε μία τέτοια αυτοαναφορική βάση (crisis of the crisis management), ενώ σε πραγματιστικό επίπεδο η κρίση των Ιμίων απέδειξε ότι *η διοικητική παθολογία του συστήματος χειρισμού κρίσεων ήταν κάτι περισσότερο από εμφανής*. Ετερόκλητες ερμηνείες και πρακτικές, ασυμβατότητα εκτιμήσεων των αρμοδίων, επικάλυψη και παροπλισμός του

ενός μέρους από το άλλο, συνέθεταν το σκηνικό της εν λόγω κρίσης.

Και μια τέτοια κατάσταση απόρροια ποιων παραγόντων φαντάζει ότι είναι ; Είναι καθαρά διοικητικής ή και γραφειοκρατικής φύσης και αδυναμίας συναλληλίας των επιμέρους μερών ;

Αυτό που υποστηρίζεται σε μία καταφατική και επεκτατική δήλωση είναι ότι η όποια διοικητική ελλειπτικότητα, πολύ περισσότερο αυτή που αφορά την διαχείριση κρίσεων άπτεται ομογενών και ετερογενών παραμέτρων. Στοιχείων δηλαδή που ξεφεύγουν από τα στενά όρια και τους στόχους της διοικητικής επιστήμης ή εντάσσονται σε αυτήν αλλά λόγω της φύσης τους δεν μπορούν να πληρωθούν. Η όποια λοιπόν διευθυντική/ διαχειριστική αξίωση σκόπιμο είναι να λογίζει και άλλα ετερογενή προαπαιτούμενα αποτελεσματικότητας. Αυτά αφορούν, πέρα από τις θεσμικού- δομικού τύπου αναδιατάξεις της στρατηγικής δράσης, ευρύτερες μεθοδολογικές, επιστημονικές τεχνικές και ουσιαστικότερα συναινετικές διεργασίες εντός του πολιτικού και κοινωνικού συστήματος.

Η έννοια της κρίσης ως «εκβολή/ έξαρση» των μετασχηματιστικών ζυμώσεων, επιβάλλει στην διοικητική της αντιμετώπιση όχι ριζικές και πολεμικές αντισταθμίσεις της. Αντίθετα η αντιπροσωπευτική συναίνεση [το ανοιχτό του συστήματος], η ιδεολογική αποφόρτιση, η μη περιχαράκωση απέναντι στα χαρακτηριστικά του οργανωτικού περιβάλλοντος αλλά η ουσιαστική διαλεκτικότητα της σχέσης τους, πρέπει να είναι το ζητούμενο.

Ειδικά, στο επίπεδο της εξωτερικής πολιτικής, όπου οι διαπιστωτικές αποφάνσεις αφορούν την διακύβευση της εθνικής ασφάλειας, απαιτείται η ουσιαστική δυνατότητα πολιτικής και εθνικής ευθυκρισίας απέναντί τους.

Στην σχηματική ανάγνωση του κόσμου, της πραγματικότητας που διαβιούμε, δεν είμαστε κοινωνοί ούτε «του κόσμου του Hobbes», ούτε πολύ περισσότερο «της μόνιμης ειρήνης του Kant». Η αλήθεια ως γνωστό βρίσκεται στην μεσότητα. Η επιλογή όμως είναι είτε στο ένα είτε στο άλλο άκρο.

Επακόλουθα, οι κρίσεις, οι όποιες ρήξεις στις σχέσεις μεταξύ των κρατών εντάσσονται σε ένα τέτοιο πλαίσιο δυνάμεων που συνυφαίνονται αιτιακά και ιστορικά με το ανθρώπινο διάβα. Η άριστη διαχείρισή τους καθίσταται αμφίβολη, η απενεργοποίηση ωστόσο του γενεσιουργού τους εμπυρεύματος- αν αυτή είναι

δυνατή- και από την άλλη σε κρατικό επίπεδο η συγκρότηση των απαραίτητων «αμυντικών» μηχανισμών, αποτελεί δοκιμασία. Δοκιμασία στην οποία βαραίνουν τα διακυβεύματα της εθνικής ασφάλειας και ακεραιότητας.

Για αυτό και η αξιολογική τους αποτίμηση θα πρέπει να έχει ή τον μεγαλύτερο βαθμό επίτευξης ή τον μικρότερο βαθμό κόστους.

Συμπερασματικά, αυτό που εξάγεται από την ανάλυση και διερεύνηση προταγμάτων αντιμετώπισης διοικητικών προβληματικών [όπως ο χειρισμός κρίσεων] είναι ότι λόγω της υπαρκτής διανθρώπινης [διακρατικής] ασάφειας και απροσδιοριστίας συναντούν δυσχέρειες οι όποιες καλόπιστες αλλά μονοδιάστατες προσεγγίσεις. Αντίθετα η συνεχής ετοιμότητα αποτίμησης των σταθερών της εποχής, η αναστοχαστικότητά τους στο γεωπολιτικό και διακρατικό γίνεσθαι, ομού με τις όποιες νοηματοδοσίες στα πλαίσια της ουσιαστικής τους αξιοποίησης, πρέπει να εγείρει τον νου και όχι το θυμικό μας κατά την διαχειριστική μας αξίωση.

Περιεχόμενα

- Πρόλογος- Εισαγωγή
- Διοικητική Επιστήμη και Διαχείριση Κρίσεων
- Η θεώρηση των διεθνών σχέσεων, η διαδικασία λήψης αποφάσεων και η θεσμική διάσταση της διαχείρισης κρίσεων
- Μια περίπτωση κρίσης- Η κρίση των Ιμίων
- Η αναγκαιότητα στρατηγικής ανάλυσης και σχεδιασμού. Οι δομές και οι μηχανισμοί παραγωγής στρατηγικού σχεδιασμού και Εθνικής Ασφάλειας
- Η ορθολογική διαδικασία λήψης αποφάσεων κατά την διαχειριστική διαδικασία κρίσεων. Η επιστημολογική της θεώρηση, οι αξιολογικές παράμετροι και επιτάσεις
- Η αποτελεσματική διαχείριση κρίσεων και παρεμφερών συγκρουσιακών φαινομένων. Η δυνατότητα μεθοδολογικής τους αντιμετώπισης
- Τελικές Σκέψεις και σταχυολογικές διασαφίσεις